

HOOGWATERDAG 2005

“Hoogwaterbeheer is symptoombestrijding”

Het hoogwaterbeheer in Nederland, met alle maatregelen die erbij horen, is slechts symptoombestrijding. De oorzaak van alle problemen is de (hoogstwaarschijnlijk) door de mens veroorzaakte klimaatsverandering. Die moet, door het gebruik van duurzame energie, beperkt worden. Maar omdat dat niet op korte termijn zal lukken, is die symptoombestrijding noodzakelijk. Daartoe moet het gevoel van urgentie blijven bestaan, moeten mogelijke maatregelen goed overdacht worden en moeten politici eventuele pijnlijke beslissingen niet schuwen. Dat bleek op de Hoogwaterdag 2005 op 12 april in Arnhem, waarvan de organisatie in handen lag van het CUR, KIVl-NIRIA Waterbouw, STOWA en Rijkswaterstaat.

Gedeputeerde Harry Keereweert (provincie Gelderland) benadrukte het belang van zowel nationale als internationale samenwerking om hoogwateroverlast te bestrijden. Daarbij moeten alle oplossingen overwogen worden, volgens de gastheer van de bijeenkomst. Tegelijkertijd moeten de betrokken partijen soms ook gewoon aan het werk gaan. Na de bijramp in 1995 bleken de dijken in Gelderland op veel plaatsen niet sterk genoeg. Meteen daarna is begonnen met het versterken van 360 kilometer waterkering. De kosten van die operatie bedroegen ongeveer 450 miljoen euro.

Voor andere verbeteringen is samenwerking noodzakelijk. Daarom heeft Gelderland meegewerkt aan het advies ‘Ruimte voor de rivier’, dat ze samen met de collega-provincies Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant en Overijssel opstelde en op 14 maart aan staatssecretaris Schultz van Haegen overhandigde (zie ook H₂O nummer 6, pagina 4). Kern hiervan is dat noodoverloopgebieden niet nodig zouden zijn, maar dat maatregelen als uiterwaardverlaging, nevengeulen en het terugleggen van dijken voldoende zijn om de rivieren genoeg ruimte te geven. Ondanks alle maatregelen kan het toch fout gaan, volgens Keereweert. Om de schade zo klein mogelijk te houden, is inzicht in de verschillende mogelijke scenario's nodig. Waterbeheerders en rampenbestrijders moeten goed samenwerken. Daartoe wordt in mei 2006 een groot-schalige oefening gehouden.

In 1995 was Jan Terlouw Commissaris van de Koningin in Gelderland. Hij gaf uiteindelijk opdracht tot een grootscheepse evacuatie van de bevolking bij dreigend hoogwater. Maar in die hoedanigheid was hij niet op deze Hoogwaterdag uitgenodigd. Terlouw heeft natuurkunde gestudeerd en

natuurkundigen zoeken naar oorzaak en gevolg. Volgens Terlouw is de oorzaak van alle hoogwaterproblemen de, hoogstwaarschijnlijk door de mens veroorzaakte, klimaatverandering. In honderden jaren verbranden we de fossiele brandstoffen die de natuur in honderden miljoenen jaren heeft gevormd. “Hoogwaterbeheer is symptoombestrijding”, volgens Terlouw. Zelf heeft hij 35 jaar geleden deelgenomen aan onderzoek naar thermonucleaire energie, maar het zal nog even duren voordat die energie te gebruiken is. Daarom is het belangrijk dat het onderzoek naar duurzame energie wordt gestimuleerd, aldus Terlouw.

Tegelijkertijd moeten we ons nu al wapenen tegen de gevolgen van het veranderende klimaat. De kosten van maatregelen kunnen het probleem niet zijn volgens Terlouw, want de kosten van een daadwerkelijke ramp zijn vele malen hoger. Wel is goede afstemming nodig van het waterbeheer en ruimtelijke ordening. Het is beter meer tijd te nemen om alle oplossingen goed te bekijken dan ondanks alles aan één oplossing vast te houden. Uiteindelijk, als alle mogelijke maatregelen zijn bekeken, moeten politici de moed hebben ook minder prettige beslissingen door te voeren.

Dat dat in het verleden niet altijd gebeurde, illustreerde Bert Bannink van het RIVM. In 1953 stelde de Delta commissie overstromingskansen op, die maatgevend werden voor de sterkte van dijken. Maar deze kansen verschoven zonder inhoudelijke argumenten. Ook is de economische groei enorm geweest, zodat dijken nog nooit zo'n grote economische waarde hebben beschermd. Dat leidt tot de paradoxale situatie dat de waterkeringen nog nooit zo sterk zijn geweest, maar tegelijkertijd

het risico nog nooit zo groot is geweest. Dit staat ook uitgebreid uitgewerkt in het RIVM-rapport ‘Risico's in bedijkte termen’, dat onlangs verscheen (zie H₂O nummer 5, pag. 16). Bannink pleitte er dan ook voor niet alleen de normen aan te passen aan de veranderende omstandigheden (zeespiegelstijging en bodemdaling), maar ook de economische risico's mee in overweging te nemen evenals het mogelijke aantal slachtoffers als er iets verkeerd loopt. Bovendien moet duidelijkheid worden geschapen over risico's en kansen. De risico's van een overstroming zijn veel groter dan die van welk ander soort ramp in Nederland ook. Dit moet duidelijk aan de burgers worden verteld, zodat de juiste maatregelen kunnen worden getroffen, aldus Bannink. Daarvoor is een nieuw rekenmodel, gebaseerd op overstromingsrisico's in plaats van overstromingskansen, noodzakelijk.

De laatste spreker was Anita Wouters, plaatsvervangend Directeur-Generaal Water. Zij onderschreef weliswaar de stelling van Terlouw dat het nieuwe aangepaste waterbeheer symptoombestrijding is, maar gaf tegelijkertijd aan dat het noodzakelijk is. De kosten mogen daarbij geen beletsel vormen. Het is belangrijk dat het waterbeheer nu de juiste richting opgaat, zodat de economische groei van Nederland door kan gaan, aldus Wouters. Daartoe moet de ‘sense of urgency’, die in 1995 en 1998 benadrukt werd, wel blijven bestaan. Deze lijkt volgens Wouters weg te ebbelen. Een robuuste, toekomstgerichte inrichting is noodzakelijk, waarbij niet moet worden geschroomd om bijvoorbeeld land terug te geven aan het water. Het is niet interessant of de zeespiegel 80 of 120 centimeter in een eeuw stijgt; maatregelen zijn sowieso noodzakelijk. De risico's van een ramp in bijvoorbeeld het bovenrivierengebied zijn enorm: een schade-post van 10 tot 100 miljard euro en misschien wel 100.000 slachtoffers in het ergste geval. Zo bekeken is de investering van 2,6 miljard euro om meer ruimte voor de rivieren te scheppen niet groot. Bovendien zijn risico's in het leven nooit uit te sluiten volgens Wouters. ■

Themanummer over afvalwater

Op 3 juni besteedt H₂O extra aandacht aan afvalwater. Bijdragen voor dit themanummer kunnen ter beoordeling naar de redactie gestuurd worden tot uiterlijk 20 mei. Platformartikelen moeten binnen zijn op 6 mei. Voor meer informatie: (010) 427 41 65.